בן יהודה למימר טומטום בריה הוא ולא קדוש לא דכולי עלמא טומטום בבריה לא מספקא [א] זכר ונקבה הוא דמספקא מטיל מים במקום זכרות דכולי עלמא לא פליגי דזכר הוא כי פליגי במטיל מים במקום נקבות מר סבר חיישינן שמא נהפכה זכרותו לנקבותו ומר סבר לא חיישינן כי הא דהורה [א]רבי אלעזר [ב] בבהמה מטיל מים במקום נקבות חולין תהי בה ר' יוחנן מאן דלא חש [ג] לתנא קמא ולרבי ישמעאל ולימא רבי יוחנן נמי מאן דלא חש לרבנן בתראי דא"ר חסדא מחלוקת באנדרוגינוס אבל בטומטום *דברי הכל ספיקא רבי יוחנן לא ס"ל דרב חסדא אי לא ס"ל לימא הוא דאמר כרבנן בתראי הכי נמי קאמר [ב]מאן שביק תרי ועביד כחד ורבי [ד] אלעזר כמאן סברא כי הא דאמר ריש לקיש [ה] לא אמרו טומטום ספק אלא באדם הואיל וזכרותו ונקבותו במקום אחד אבל בהמה מטיל מים במקום זכרות זכר מטיל מים במקום נקבות נקבה מתקיף לה רב אושעיא וליחוש שמא נהפכה זכרותו לנקבותו א"ל [ו] כמאן [ג]כר"מ דחייש למיעוטא אביי בר אבין ורב חנניא בר אבין דאמרי תרוייהו אפי' תימא רבנן הואיל ואישתני אישתני אית דאמר אישתני ואית דאמר לא אישתני לימא אישתני ולא אישתני תנאי דתניא [ד]טומטום [ה]שקידש קדושיו קדושין נתקדש קדושיו קדושין [ו]חולץ וחולצין לאשתו ומיבמים לאשתו ותניא אידך אשת טומטום חולצת ולא מתייבמת [ז] סברוה דכ"ע כר"ע דאמר [ח]סרים חמה לא חולץ ולא מייבם [ח] מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ד חולץ וחולצין לאשתו ומיבמים את אשתו לא אמרינן הואיל ואישתני אישתני ומ"ד חולצת ולא מתייבמת אמרינן הואיל ואישתני אישתני לא דכ"ע אמרינן הואיל ואישתני אישתני הא ר"א והא ר"ע ומאן תנא אליבא דר"ע אילימא ר' יהודה הא ודאי סרים משוי ליה [ט]דתנן רבי יהודה אומר טומטום שנקרע ונמצא זכר ה"ז לא יחלוץ מפני שהוא כסרים אלא רבי יוסי ברבי יהודה היא דתניא [י]ר' יוסי בר' יהודה אומר טומטום לא חולץ שמא יקרע וימצא סרים חמה [ט] אטו כל דמיקרע זכר משתכח נקבה לא משתכח [כ]שמא [י] קאמר שמא יקרע וימצא נקבה א"נ זכר נמי שמא ימצא סרים חמה מאי בינייהו אמר רבא

לפסול

כי פליגי במטיל מים במקום נקבות. והשתא הא דאמר רב חסדא לעיל אבל טומטום דברי הכל ספיקא הוא על כרחך לא [כה] אמרו במטיל מים במקום זכרות דההוא ודאי זכר הוא [כו] [ו]אבל במטיל מים במקום נקבות ואליבא דת"ק אבל [כז] ר"ש [ח]דלית ליה שום ספיקא בטומטום דלאו הוה מטיל מים במקום נקבות הוי נקבה ודאי וא"ת ומנ"ל לרב חסדא דלרבנן בתראי קדוש מספיקא דילמא סברי כר"ש ולא [כח] קדוש כלל וי"ל כיון דמההוא טעמא דפליגי באנדרוגינוס משום [כט] דבריה הוא לא מצי פליגי בטומטום לרב חסדא לשום תנא לא הוי בריה מסתמא [ל] מודו לת"ק בטומטום דלי קדוש [לא] הוא מספיקא כמו שמודה לו רבי ישמעאל וא"ת לקמן פ"ט (דף נה.) דממעט ר"ש בן יהודה טומטום ואנדרוגינוס ממעשר בהמה משום דממעט בקדשים הזכר ודאי ונקבה ודאית ויליף מעשר מתחת תחת מקדשים מה ענין זה אצל זה הא בקדשים אימעט מכלל זכר מטעם שהוא נקבה כשמטיל מים במקום נקבות אבל מעשר אין חילוק בין זכר ונקבה וי"ל דרב חסדא אומר סמי מכאן טומטום וכן ר"ל דבסמוך: **לא** אמרו טומטום ספק **אלא באדם.** [ז]כר"ש בר' יהודה דסבירא ליה ולאו אליבא דכולי עלמא קאמר דפשיטא לת"ק דמתני' דספיקא הוא דאין שוחטין לא במקדש ולא במדינה:

הדרן עלך על אלו מומין

ור"ש סבר לא אמרינן הכי אלא ודאי נקבה הוא והא דאמר רב חסדא טומטום דברי הכל ספק הוא הא אתא לאשמועינן דלא תימא לרבנן בתראי טומטום נמי בריה הוא ולא תהא קדושת בכור חלה על שום טומטום ומיהו ס"ל לרב חסדא איכא תנא דאפילו ספק לית ליה דאי מטיל מים במקום זכרות זכר ואם במקום נקבות נקבה ודכולי עלמא אית להו דרב חסדא דקדושה חלה על טומטום: **וכי האי דהורה רבי אילעאי.** כלומר ר"ש בן יהודה כי הך הוראה ס"ל: **חולין.** [יא] ולגבי בכור קאמר דלא קדיש דודאי נקבה הוא. והא ר' אלעאי אמורא הוא ולאו היינו האי דברייתא דאיירי לעיל [ע"א] משום רבי ישמעאל: **תהי בה ר' יוחנן.** כהן הוראה דר' אלעאי: **לא לת"ק ולא לר' ישמעאל.** דמתני' דאמרי טומטום אינו נשחט לא במקדש ולא במדינה משום דספיקא הוא (א) ור' [ט]ישמעאל לא [יב] פליגי אלא באנדרוגינוס דנעשה נקבות שלו מרין: **לא ס"ל לרבי יוחנן.**[יג]דרב חסדא אלא רבנן בתראי אטומטום נמי אמרי דבריה הוא: **אי לא סבירא ליה.** אמאי קא מתמה הא ר' אילעאי הוא דאמר כרבנן בתראי: [יד] **שבק תרי.** ת"ק ור' ישמעאל ועביד כחד רבנן בתראי [טו]: **הואיל וזכרותו ונקבותו במקום אחד.** וליכא למידקינהו בהטלת מים [ט][אבל] בבהמה אין בה שום ספק לדברי הכל והאי דקאמר ת"ק דמתניתין אינו נשחט במטיל מים במקום זכרות קאמר דודאי קדוש הילכך אינו נשחט במדינה ובמקדש נמי לא חזי להקרבה דנראה כבעל מום לפי שאין לו זכרות דהא ממעטינן ליה מהקרבה בכמה דוכתי הזכר ולא טומטום ורבי ישמעאל אאנדרוגינוס קאי ורבנן בתראי אאנדרוגינוס [טז] קיימי אבל טומטום כולי עלמא מודו דמטיל מים במקום זכרות זכר במקום נקבות נקבה ור' אילעאי אליבא דכולהו הורה: **כר"מ.** בתמיה. כלומר מי חיישינן ליחידאה: **אפי' תימא רבנן.** נמי פרכינן הכי דהואיל ואישתני [יז] לענין טומטום אישתני דנהפכה זכרותו לנקבותו: ומשני **אית דאמר אישתני.** כלומר איכא למ"ד אמרינן הואיל ואישתני אישתני בבהמה דהיינו ת"ק דפליג לעיל [ע"א] עליה דר"ש בן יהודה [יח] דלא חייש שמא נהפכה ור' (ב) אלעזר כר"ש סבירא ליה: **לימא.** אי אמרי' הואיל ואישתני [יט] או לא אמרי' תנאי היא: **שקדש קדושיו קדושין.** לחומרא וצריכה גט שמא זכר הוא: **נתקדש קדושיו קדושין.** וזה שקדשו אסור בקרובותיו של טומטום כגון באמו ובאחותו דשמא נקבה הוא: **וחולץ.** לחומרא שאם אין שם [ז]אחר אלא הוא בעיא יבמתו חליצה אבל יש שם [ט]אחר לא חליץ טומטום דהא האי תנא כנקבה נמי מספקא ליה: **וחולצין לאשתו.** חומרא [כ] היא שמא זכר הוא: **ומייבמים את אשתו.** ממה נפשך אי זכר הוא שפיר מייבם אחיו ואם נקבה הוא אשה [כא] בעלמא הוא דנסב האי אחיו של טומטום לא מייבם דאינו בן לידה ולא קרינא ביה להקים לאחיו שם [דברים כה]: **מאי לאו דכ"ע כר"ע דאמר.** ביבמות פרק הערל (עט:) סרים חמה לא חולץ ולא מייבם ואשתו לא חולצת ולא מתייבמת שלא היתה לו שעת הכושר: **ובהא פליגי.** דמ"ד מייבמין לאשתו ממ"נ סבר אי זכר הוא שפיר מייבם דלא אמרינן הואיל ואישתני למיהוי טומטום אישתני נמי לספוקי בסרים חמה שאפילו יקרע וימצא זכר יהא סרים ואשת סרים אין מתייבמת: **ומ"ד אין** [כב] **מתייבמת סבר אמרינן הואיל ואישתני.** למיהוי טומטום אישתני נמי לספוקי למיהוי סרים חמה אפילו ימצא זכר הילכך אין מתייבמת אשתו דנמצאו פוגעים בערוה דכיון דזכר הוא קדושיו קדושין וכיון דסרים חמה הוא אין אשתו זקוקה ליבם הויא כאשת אח שיש לה בנים והמייבמה פוגע באיסור אשת אח ומיהו חליצה בעיא דלא פשיטא לן שהוא סרים דשמא לאו סרים הוא הילכך בעיא חליצה: **לא דכ"ע אמרי שמא אישתני.** ומספקינן ליה בסרים חמה. והא דאמרינן מתייבמת רבי אליעזר היא דאמר בפ' הערל (יבמות דף פ.) אשת סרים חמה מתייבמת שכן במינן מתרפאין באלכסנדריא של מצרים הילכך ממ"נ שרי לייבומה. ומ"ד לא מתייבמת כר"ע: **ומאן האי תנא דאית ליה כר"ע.** ואמר חולצת ולא מתייבמת: **סרים ודאי משוי ליה.** לטומטום ואפי' חליצה לא תיבעי דהא ר"ע באשת סרים חמה לא בעי חליצה: **אלא ר' יוסי בר' יהודה.** דשמא קאמר הילכך חליצה בעיא דשמא זכר הוא ושמא אינו סרים ולא מתייבמת דשמא זכר הוא וסרים הוא ואינה זקוקה ליבם ונמצא [כג] פוגע באשת אח שיש לה בנים: **שמא יקרע כו'.** ובמקום אחין קאמר דלא יחלוץ [כד] (וליחוש) שמא סרים חמה הוא אבל אין שם אחר יחלוץ ולא מיפטרא יבמתו כולא כלום דשמא לאו סרים הוא הילכך אשתו נמי בעיא חליצה שמא לאו סרים הוא ולא מתייבמת דשמא סרים הוא: **אטו כל דמקרע זכר מישתכח.** דלא מספקא ליה אלא בסרים חמה ובנקבה לא מספקא ליה: **מאי בינייהו.** בין רבי יהודה לר' יוסי בטומטום שמת אחיו הא תרוייהו לא יחלוץ קאמרי:

לפסול

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ג מהל' בכורות הל"ב טוש"ע יו"ד סי' שטו סעיף ב:
סח ב מיי' פ"ד מהל' אישות הל"א טוש"ע אה"ע סי' מד סעי' ה:
סט ג ד מיי' פ"ו מהל' יבום הל"ד טוש"ע אה"ע סי' קעב סעי' ט:
ה [מיי' פ"ו מהל' יבום הל' ב והל' ח טוש"ע אה"ע סי' קעב סעי' א]:

שיטה מקובצת

[א] בזכר ונקבה הוא: [ב] טומטום בבהמה: [ג] חש לא לת"ק ולא לרבי ישמעאל: [ד] ורבי אילעא תוי' אליעזר נמחק כמאן סבירא ליה כי הא: [ה] לא אמרו טומטום כו' פ"ה דת"ק דמתני' דאמר טומטום אינו נשחט לא במקדש ולא במדינה במטיל מים במקום זכרות קאמר דודאי קדיש הילכך אין נשחט במדינה ובמקדש נמי דממעטינן ליה מהזכר אבל כר"ע מודו במטיל מים במקום נקבות דנקבה הוא כמו שהורה ר' אלעאי ותימה דדוחק גדול הוא לומר כן דלעיל משמע דבמטיל מים במקום זכרות לא ממעטינן ליה כלל ודאי להקרבה לכך נראה דלעולם איירי במטיל מים במקום נקבות וקדוש מספק לת"ק דמתני' דחיישינן שמא נהפכה זכרות ורשב"ל לא אתא אלא לומר דרבנן בתראי סברי כר"ש בן יהודה ולכך הורה ר' אלעאי דהוו חולין דלא ס"ל כרב חסדא דאמר ספק הוי. תו"ח: [ו] א"ל אביי כמאן: [ז] מתייבמת מאי לאו דכר"ע כר"ע: [ח] מייבם ובהא תיבות מאי לאו נמחק: [ט] חמה ומי פשיטא ליה דזכר משתכח אטו: [י] שמא ושמא קאמר: [יא] חולין לגבי אות ר' נמחק: [יב] לא פליג אלא: [יג] יוחנן הא דרב חסדא: [יד] מה"ד מאן שבק: [טו] בתראי ורבי אלעאי כמאן ס"ל דשביק תרי ועביד כחד הס"ד: [טז] אאנדרוגינוס קאי תי' קיימי נמחק: [יז] ואישתני למהוי טומטום אישתני נמי דנהפכה: [יח] יהודה ואית דאמרי לא אמרינן בבהמה הואיל ואישתני אישתני והיינו ר' שמעון בן יהודה דלא חיישינן שמא נהפכה ור' אילעא כר"ש ס"ל הס"ד: [יט] ואישתני אישתני: [כ] חומרא בעלמא היא: [כא] אשה פנויה בעלמא: [כב] אין מייבמין אשתו תיבת מתייבמת נמחק: [כג] ונמצא כפוגע באשת: [כד] יחלוץ ולחומרא ושמא: [כה] לא איירי במטיל: [כו] הוא אלא במטיל: [כז] ר"ש ס"א ר' ישמעאל: [כח] קדוש ס"א קדשי כלל: [כט] משום דסברי בריה הוא: [ל] מסתמא גליון מסתברי טפי שיורה לת"ק ממה שיורה לר' ישמעאל. לשון הרא"ש: [לא] תי' הוא נמחק:

רבינו גרשום

בזכר או נקבה הוא דמספקא דלא ידעינן אי נקרע שמא הוי זכר ודאי או נקבה ודאית: ואי מטיל מים במקום זכרות דכ"ע לא פליגי דזכר הוא. (ואי) דמקום זכרות דבהמה מרוחק הוא ממקום נקבות: כי פליגי במטיל מים ממקום נקבות. מר סבר (רבנן) תנא קמא דטומטום ספיקא הוא וקדוש מספיקא סברי חיישינן שמא נהפכה זכרותו והויא במקום נקבותו וזכר הוא ומומו עמו: ור' שמעון [בן יהודה] סבר כל מקום שנאמר זכר להוציא טומטום ואנדרוגינוס דכי מטיל מים במקום נקבות ודאי נקבה הוא: כי הא דהורה ר' אלעזר (ר' אילעאי) לא חיישינן שמא נהפך זכרותו לנקבותו אלא ודאי נקבה הוא: תהי בה ר' יוחנן. מאן האי דהכי הורה ולא חש לא לת"ק ולא לר' ישמעאל דמתניתין. כדאמרינן לת"ק בשלמא טומטום במדינה לא דילמא זכר הוא ולית בה מומא ור' ישמעאל סבר זכר ומומו עמו הוא: לא סבירא ליה הא דרב חסדא [א] א"כ הא דאמר דהורה כרבנן הורה דאמרי אינו בכור ויוצא לחולין ליגזז: הכי

מסורת הש"ס

[א] לפי גי' רש"י צ"ל ר' אילעאי, [ב] [נדרים מ:], [ג] [יבמות קיט. וש"נ], [ד] יבמות עב. תוספתא יבמות רפי"א, [ה] יבמות עט:, [ו] יבמות פא., [ז] [יבמות פג: תוספתא יבמות רפי"א], [ח] עיין צ"ק, [ט] צ"ק, [י] צ"ל אף, [כ] צ"ל את, [ל] אלא במטיל צ"ק, [מ] לית ליה צ"ק, [נ] כרשב"י ס"ל פי' כצ"ל ולא כמו שפי' רש"י בד"ה הואיל כו' צ"ק.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא לת"ק וכו' דרבי ישמעאל לא פליג אלא: (ב) ד"ה ומשני וכו' ורבי אילעי כרבי שמעון ב"י סבירא ליה:

מוסף רש"י

כר"מ דחייש למיעוטא. גבי קטן וקטנה אין חולצין ולא מייבמין, קטן שמא ימצא סרים, קטנה שמא תמצא איילונית וכו' (גיטין ב:) כפי הכל שוחטין (חולין ו.) גבי כותים שגזר על כל כותים משום אותם שמצאו דמות יונה בהר גריזים והשתחוו לה (יבמות קיט.). **סרים חמה.** ממעי אמו (יבמות שם:). **טומטום כו' לא יחלוץ.** אם יש לו אחר (שם פא.). **אטו כל דמיקרע זכר משתכח.** דלא מספקא ליה לר' יוסי ברבי יהודה בנקבה אלא בסרים הוא דחייש ודינו כסרים דלא חולץ ולא מייבם (שם פג.). **מאי בינייהו.** מאי איכא בין ר' יוסי ברבי יהודה לאבוה (שם).

רבינו גרשום (המשך)

נמי קאמר ר' יוחנן דתהוי עליה מאן שביק תרי ת"ק ור' ישמעאל והורי כחד כרבנן: ור' אילעאי דאורי כר"ל נמי סברה דאמר ריש לקיש כו'. במקום א' קרוב זה אצל זה: מתקיף לה ר' אושעיה. בין לר' אילעאי בין לריש לקיש וליחוש כו': א"ל אביי כמאן כלומר את דאמרת וליחוש כר' מאיר סבירא לך דיחידאה הוא דחייש למיעוט גבי קטן וקטנה לא חולצת כו'. כלומר דמיעוט הוו דנהפך זכרות לנקבות: אפי' תימא רבנן. דפליגי עליה בהא מודו דכיון דאישתני דטומטום הוא אישתני נמי דניחוש דילמא נהפך זכרותו לנקבות: ואית דאמר. אע"ג דאישתני דטומטום הוא לא אישתני נמי זכרותו לנקבות: טומטום שקידש קדושיו קידושין. [ב]דאסור בקרובותיה וכן אם נתקדש נאסר אותו שקידשו בקרובותיו. וחולץ דשמא זכר הוא: ואינו מייבם. משום דתנן בהערל בעלה פסלה מפני שהיא בעילת זנות: וחולצין לאשתו ומייבמין לאשתו. ממה נפשך אי אשתו הויא קיים מצות יבום ואי לאו לא נאסרה עליו: לא אמרינן הואיל ואישתני דהוה טומטום אישתני נמי דהוה סריס חמה אלא לא הוי סריס חמה וצריכה אשתו חליצה או יבום: ומ"ד חולצת ולא מתייבמת סבר דאמרינן הואיל ואישתני אישתני. דהוי סריס חמה ואהכי חולצת מספק ולא מתייבם משום דכתיב אשר לא יבנה את בית אחיו ודילמא הא לאו בית אחיו הוא: והאי דקתני חולצת ומייבמת את אשתו ר' אליעזר (היא) דאמר בפרק הערל (ור' אליעזר אמר) לא כי אלא סריס חולץ וחולצין לאשתו שיש לו רפואה: והא דקתני חולצת ולא מתייבמת ר' עקיבא היא דאמר סריס חמה לא היתה לו שעת הכושר: ומאן תנא אליבא דר' עקיבא. כלומר כמאן מתלמידי ר' עקיבא אתיא הא דחולצת ולא מתייבמת דכר' עקיבא גופיה לא מיתוקמא דהא איהו אמר סריס חמה לא חולץ ולא חולצין אילימא כר' יהודה תלמידו דר' עקיבא איהו ודאי סריס חמה משוי ליה ואמאי חולצת דתנן ר' יהודה אמר כו': אלא ר' יוסי בר' יהודה. תלמידיה הוא דתניא וכו'. וכיון דשמא ימצא סריס חמה ולא

[א] נראה דצ"ל אי לא ס"ל דרב חסדא א"כ לימא הוא דאמר דהורה וכו'.

[ב] נראה דצ"ל דהיא אסורה בקרוביו של הטומטום ועוד נ"מ דצריכה גט וכמו שפירש"י: